

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 24. mai 2007. a määruse nr 36
„Kaitsealuste samblaliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”
muutmise” eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõikele 2 on keskkonnaminister 24. mai 2007. a määrusega nr 36 „Kaitsealuste samblaliikide püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” (edaspidi *määrus nr 36*) võtnud kaitse alla Lääne maakonnas Vormsi vallas Suuremõisa külas asuva Huitbergi könt-tanuka püsielupaiga. Könt-tanuka puudumise tõttu ja tuginedes Tartu Ülikooli teadurite Kai Vellaku ja Nele Ingerpuu 2014. aasta eksperdiarvamusele arvatakse eelnõukohase määrusega Huitbergi püsielupaik kaitse alt välja.

Seoses Huitbergi könt-tanuka püsielupaiga kaitse alt väljaarvamiseiga tunnistatakse kehtetuks määruse nr 36 § 2 lõige 4. Kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel kohaldatakse *LKS* § 13 lõike 1 kohast menetlust. *LKS* § 10 lõike 2 kohaselt võtab ala püsielupaigana kaitse alla keskkonnaminister. Tulenevalt eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistab senise kaitsekorra kehtetuks samuti keskkonnaminister.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare looduskaitse bioloog Ilona Lepik (tel +372 520 1087, e-post ilona.lepik@keskkonnaamet.ee) ja looduskaitse osakonna liigikaitse peaspetsialist Madli Linder (tel +372 5334 5379, e-post madli.linder@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee). Määruse on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu ja kaitse alt väljaarvamise põhjendus

Könt-tanukas (*Encalypta mutica* I. Hagen) kuulub Vabariigi Valitsuse 20.05.2004. a määruse nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu” § 5 lõike 4 punkti 12 kohaselt II kaitsekategooriasse ja Eesti ohustatud liikide punase nimestikus (2008. a hinnang) ohualdiste liikide (Maaailma Looduskaitse Liidu (IUCN) kategooria *vulnerable*) hulka.¹ Ohualdiste liikide hulka on see arvatud väheste leiukohtade tõttu – 2016. a augusti seisuga on keskkonnaregistris neid vaid seitse.

Könt-tanuka soodsa seisundi tagamise kriteeriumiks on kõikide tema leiukohtade säilimine². *LKS* § 48 lõige 2 sätestab, et II kaitsekategooria liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate ja keskkonnaregistris registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse tagatakse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega lähtuvalt alade esinduslikkusest.

Könt-tanukas kuulub ka EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ehk

---

¹ eElurikkus (<http://elurikkus.ut.ee/kirjeldus.php?lang=est&id=4536>; 24.11.2015).

² Ingerpuu, N. Könt-tanuka (*Encalypta mutica* I. Hag.) kaitse tegevuskava. Eelnõu, 11.02.2013. a versioon.

loodusdirektiivi II lisa liikide nimekirja, mis tähendab, et tegemist on ranget kaitset vajava ühenduse tähtsusega taimeliigiga, mille kaitsmine nõuab erikaitsealade määramist.

2014. aastal tellis Keskkonnaamet Tartu Ülikooli teadurilt Kai Vellakult ja Nele Ingerpuult ekspertiisi, mille eesmärk oli selgitada, kas kõnt-tanukas on Huitbergi püsielupaigas olemas ja kas püsielupaiga moodustamisel aluseks olnud leiukohtade asukohaandmed on olnud korrektsed. Kahtlust äratas asjaolu, et ühe ja sama leiukoha kohta oli kaks erinevat kaardiobjekti, kusjuures mõlemad asusid eemal liigi oletatavast tegelikust leiukohast – Huitbergi biohermist. Uuringu käigus kontrolliti nii kaardiobjektide alusandmeid kui ka tehti liigi inventuur võimalikes kasvukohtades Huitbergi biohermil ja Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaigas.

Ekspertiis tõi välja järgmised asjaolud. Vormsi saarelt on kõnt-tanuka leidumine teada 1998. aastast. Liigi kogus ja määras Mare Leis. Eksemplari säilitatakse Tartu Ülikooli Loodusmuuseumi sammalde herbaariumis (TU167791). Etiketil on leiukohana kirjas vaid „Vormsi, Huitberg”. 2006. aastal moodustati Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaik. Püsielupaiga piiritlemisel oli võimalik kasutada vaid ligikaudseid kaardiandmeid. Ebatäpsete andmete tõttu piiritleti püsielupaik Huitbergi biohermist läände jäävasse metsa. 2010. aastal leiti kõnt-tanukas Huitbergi biohermi nõlval. Kogujateks ja määrajateks olid Nele Ingerpuu ja Kai Vellak. Eksemplar on hoiul Tartu Ülikooli Loodusmuuseumis (TU168348) ning leiukohaandmed sisaldavad ka GPS-koordinaate: 59°00'16,2'' N; 23°10'59,3'' E. Leiukohana on etiketil kirjas „Läänemaa, Vormsi, Huitbergi biohermi nõlval õhukesel mullal”. Ekspertiisi käigus Vormsilt kõnt-tanukat ei leitud.

Kuna 2014. aasta ekspertiisi käigus Huitbergi püsielupaiga piirest kõnt-tanukat ei leitud ning ainus kindlalt Vormsil teadaolev leiukoht asub Vormsi maastikukaitseala Huitbergi piiranguvööndis nn Huitbergi biohermil, jõudsid eksperdid Kai Vellak ja Nele Ingerpuu seisukohale, et **kõnt-tanuka Huitbergi püsielupaik tuleb kaitse alt välja arvata ning sellega seotud liigi leiukohaandmed keskkonnaregistris kustutada.**

2015. aastal korrastati 2014. aasta ekspertiisi tulemuste alusel keskkonnaregistris kõnt-tanuka leiukohaandmed. Keskkonnaregistris kustutati kõnt-tanuka Huitbergi püsielupaiga piiresse jäänud leiukoht (keskkonnaregistri kood KLO9400092) ning lisati õige leiukoht (KLO9400946) asukohaga Huitbergi biohermil ja ühtlasi Vormsi maastikukaitsealal. Ekspertiisi tulemusel leiti, et liigi püsimiseks praegu kindlalt teadaolevas leiukohas (KLO9400946) on piisav ka praegune Vormsi maastikukaitseala Huitbergi piiranguvööndi kaitsereežiim. Liigi kaitse tegevuskava eelnõus² on ette nähtud kasvukoha soodsas seisundis säilimiseks koosluse hoidmine avatuna pealekasvavate puude ja kadakate eemaldamise ja/või karjatamise teel. Olemasolev piiranguvööndi režiim võimaldab teha liigi kasvukoha püsimiseks vajalikke hooldustöid ning säilitada samas ka geoloogiliselt huvipakkuv turismiobjekt küllastajatele avatuna. Kuna liik kasvab avatud paljakutel, mida tema kasvukohtades tekitavad just mõõdukad häiringud, siis puudub vajadus rangemateks piiranguteks.

3. Menetluse kirjeldus

Keskkonnaamet on teavitanud menetlusosalisi RMK-d ja Vormsi Vallavalitsust määruse nr 36 muutmisest ehk Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaiga kehtetuks tunnistamisest posti teel. Menetlusosalised ettepanekuid ega vastuväiteid ei esitanud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Könt-tanukas kuulub EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ehk loodusdirektiivi II lisa liikide nimekirja. Loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Könt-tanuka ainuke teadaolev leiukoht Vormsi saarel on juba kaitse all, paiknedes Vormsi maastikukaitsealal, mis on osa Väinamere loodusalast. Huitbergi püsielupaiga kehtetuks tunnistamine kõnt-tanuka seisundit ei mõjuta. Kehtetuks tunnistatav Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaik ei kuulu ka Natura 2000 alade koosseisu.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju loodus- ja elukeskkonnale on neutraalne. Määruse nr 36 § 2 lõike 4, millega Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaik kaitse alla võeti, kehtetuks tunnistamisega ei kahjustata liigi soodsat seisundit, sest tõenäoliselt pole kõnt-tanukat selles asukohas olnud. Tegemist on suures osas metsaga, kus avatud lookooslustes kasvavale samblaliigile soodsate tingimuste loomiseks oleks vaja kooslust ümber kujundada.

Määrus ei too kaasa lisakulutusi eramaaomanikele, sest kaitse alt välja arvatav maa-ala kuulub riigi omandisse. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ järgi püsielupaiga sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Kuna määrusega arvatakse püsielupaik kaitse alt välja, siis määruse jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist alates hakkab püsielupaiga alal oleva kinnistu omanik maamaksu maksma vastavalt üldisele korrale. Vormsi valla eelarvesse lisanduv maamaks on ligikaudu 12 eurot aastas ning ei mõjuta seega oluliselt valla tulubaasi ega tekita riigile lisakulutusi.

Määruse jõustumisega kaasneb positiivne mõju majandusele, sest Huitbergi kõnt-tanuka püsielupaiga alal kehtinud sihtkaitsevööndi kaitsekord välistas sellel alal majandustegevuse. Riigimetsamaad arvatakse kaitse alt välja 5,28 ha. Arvestades Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi *RMK*) Läänemaa metskonnale koostatud pikaajalises metsa majandamise kavas esitatud infot, väheneb puidukasutuse tulu range kaitsega ehk sihtkaitsevööndisse tsoneeritavate püsielupaikade alal hinnanguliselt umbes 52 eurot hektari kohta aastas. See tähendab, et määruse jõustumisel suureneb puidutulu umbes 275 eurot aastas.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju loodus- ja elukeskkonnale, kaitstavate liikide ja elupaikade seisund ei muutu, samuti puudub mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määruse jõustumine ei puuduta rahvusvaheliste kohustuste täitmist ega too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 järgi võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 järgi kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu kooskõlastati teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu. Kultuuriministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta. Teised ministeeriumid kooskõlastasid eelnõu vaikimisi.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Andres Talijärv
Kantsler